

Vuollejokisimpukka

Tjockskalig målarmussla
Unio crassus

Uhanalaisuusluokka (IUCN): vaarantunut (VU)

EU:n lajikoodi: 1032

Uhanalainen (LSA 521/2021)

Luontodirektiivin laji (liitteet II ja IV)

Rauhoitettu (LSA 521/2021)

BOR suojelutaso suotuisa, vakaa

Luonnehdinta

Vuollejokisimpukan kuori on paksu ja ruskeanvihertävä, vanhemmiten lähes mustanruskea. Se kasvaa yleensä noin 5–10 cm pitkäksi, korkeus on yleensä enemmän kuin puolet pituudesta ja muoto on suhteellisen pyöreä soikio. Kuoren sisällä, saranapuolella on jokisimpukoiden (*Unio* spp.) tapaan hampaita, pitkät reunahampaat ja vuollejokisimpukalle tunnusomaiset nystymäiset keskiahampaat. Vuollejokisimpukat voivat elää 30–50 vuotta. Laji on yksineuvoinen, mutta kaksineuvoisia yksilöitäkin on tavattu. Sukukypsyyden laji saavuttaa noin neljän vuoden iässä.

Elinympäristö ja levinneisyys

Vuollejokisimpukan levinneisyys Suomessa rajoittuu Kaskinen–Kotka linjan lounaispuolelle, missä sitä on löydetty noin 30 joesta. Vuollejokisimpukka elää virtaavissa vesissä sopivan pehmeillä pohjilla, mutta toisinaan myös sora-, hiekka- ja savipohjilla. Simpukat pystyvät liikkumaan pohjaa pitkin. Enimmäkseen ne elävät kuitenkin joko kokonaan tai osin pohjaan hautautuneena. Simpukan toukkavaihe elää kalan kiduksissa. Lajille kelpaavat väli-isäntäkalaksi muun muassa useat särkikalat, piikkikalat, simput ja ahvenkalat, mutta ei lohisukuiset kalat. Eri simpukkapopulaatiot ovat sopeutuneet kuitenkin käyttämään vain tiettyjä isäntäkalalajeja.

Nykytila ja uhkatekijät

Jokien valuma-alueilla tehtävät metsien ja soiden ojitukset, jokirakentaminen ja ruoppaukset lisäävät kiintoaineksen määrää, mikä on vahingollista varsinkin simpukoiden nuoruus- ja toukkavaiheille. Ne ovat ympäristömuutoksille herkeempiä kuin aikuiset yksilöt. Myös pelloilta valuvat kiintoaineet ja lannoitteet ovat lajille haitallisia. Rajoittavia tekijöitä ovat erityisesti korkea nitraattipitoisuus ja joenpohjan vähähappisuus.

Hoitosuositukset

Vuollejokisimpukka on rauhoitettu laji, myös sen elinympäristöjen hävittäminen ja heikentäminen ovat kiellettyjä. Yksittäisten jokiosuukien suojeleminen ei välttämättä riitä, sillä kaikki valuma-alueella tapahtuvat toimet vaikuttavat lajin elinympäristöön. Tämä tulee huomioida esimerkiksi ojituksista päätettäessä. Viljelyalueiden jokivarsilla tulee olla riittävän leveät suojakaistat, ettei pelloilta huuhtoutuvien lannoitteiden ja kiintoaineksen määrät nouse liian suuriksi. Siltojen tai muiden hankkeiden rakennusaikaisia haittoja voidaan lieventää siirtämällä simpukat pois toimenpidealueelta. Lajin levinneisyyttä ja esiintymien elinvoimaisuutta sekä niihin vaikuttavia ympäristömuutoksia ja lajin elinympäristövaatimuksia tulee tutkia jatkossa lisää, jotta toimet voidaan kohdentaa oikein. Mahdollisista vuollejokisimpukajoista on vielä osa tutkimatta.

Lähteet

Holopainen, R. 2017. Vuollejokisimpukka (*Unio crassus* Philipsson 1788). – Julkaisussa: Nieminen, M. & Ahola, A. (toim.) Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV lajien (pl. lepakot) esittelyt. s. 179–185. Suomen Ympäristö 1/2017. Ympäristöministeriö. 278 s. <http://um.fi/URN:ISBN:978-952-11-4638-1>

Vuorinen, E. (toim.) 2010. Tulkintaohje vuollejokisimpukan lisääntymis- ja levähdyspaikan määrittämiseksi ja turvaamiseksi vesistöissä. 16 s. + 2 liitettä. Uudenmaan ELY-keskus.

Kuva: Karel Douda / Wikimedia commons, CC-BY-SA-4.0